ושלמים שם שם ממעשר [ומינה] מה שלמים אין גופן מעשר אף תודה נמי אין גופה מעשר והני חיטי הלקוחות במעות מעשר שני נמי אין גופן מעשר אימא טעמא דידי תודה מהיכא קא ילפינא לה משלמים ושלמים שם שם ממעשר מה שלמים אין מין מעשר אף תודה אין מין מעשר לאפוקי חיטין הלקוחות במעות מעשר שני דמין מעשר נינהו אמר ר' אמי המתפים מעות מעשר שני לשלמים לא קנו שלמים מאי טעמא דלא אלימא קדושת השלמים למיחל אקדושת מעשר שני מיתיבי הלוקח חיה לזבחי שלמים ובהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין לאו למימרא דקני שלמים הא איתמר עלה אמר רב לא קני שלמים ומאי לא יצא העור לחולין הכי קאמר אינו בתורת לצאת העור לחולין מ"ט אמר רבה נעשה כלוקח שור לחרישה איתמר המתפים מעות מעשר שני לשלמים ר' יוחנן אמר קני ר"א אומר לא קני ואליבא דר' יהודה דאמר מעשר ממון הדיוט הוא דכולי עלמא לא פליגי דקני כי פליגי אליבא דר' מאיר דאמר מעשר ממון גבוה הוא מאן דאמר לא קני כר' מאיר ומאן דאמר קני כיון דמעשר קרי ליה שלמים כי מיתפסת ליה נמי תפים מיתיבי המתפים מעות מעשר שני לשלמים כשהוא פודן מוסיף עליהם שני חומשין אחד לקדש ואחד למעשר מי סברת דברי הכל היא הא מני רבי יהודה היא: **מתני'** מנין לאומר הרי עלי תודה שלא יביא אלא מן החולין תלמוד לומר 1וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא פסח אין בא אלא מן הכבשים ומן העזים אם כן מה תלמוד לומר צאן ובקר להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח מה פסח דבר שבחובה ואין בא אלא מן החולין אף כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין לפיכך האומר הרי עלי תודה הרי עלי שלמים הואיל ובאין חובה לא יביאו אלא מן החולין והנסכים בכל מקום לא יביאו אלא מן החולין: **גמ'** ופסח גופיה מנא לן דתניא ר' אליעזר אומר נאמר פסח במצרים ונאמר פסח לדורות מה פסח האמור במצרים לא בא אלא מן החולין אף פסח האמור לדורות לא בא אלא מן החולין אמר לו רבי עקיבא וכי דנין אפשר משאי אפשר א"ל אע"פ שאי אפשר ראיה גדולה היא ונלמד הימנה חזר ר"ע ודנו דין אחר מה לפסח מצרים שכן אין טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח תאמר

ושלמים גמר שם שם ממעשר שני. י) דמוכין ממעות מעשר דכתיב במעשר שני ונתתה בכסף עד ואכלת שם (דברים יד) וכתיב בשלמים ואכלת שם (שם כז) מה שם דהתם מעשר אף שם דגבי שלמים מעשר דיכול להביא שלמים ממעשר: **ומינה מה שלמים אין גופן מעשר.** שני דשלמים בשר אף תודה דבאה ממעשר אין גופו מעשר כ) דאותן חטין שיכול ליקחם מהם לא ל) היו של מעשר אלא שניקחו בכסף מעשר: (א) **מה שלמים** י'] **כו' דמין מעשר ניהו.** אלא יביא ממעות מעשר ויקח חלות לתודתו והני לא הוו מין מעשר: **המתפים.** שמזמן מעות מעשר שני לקנות שלמים מהן אע"ג דסתם מעות מעשר שלמים הן ז] אע"ג דמתפים בהו כפירוש לא קנו שלמים דלא חלה על אותן מעות קדושת שלמים אלא שיכול לקנות מהן כל דבר אחר שירצה: **דלא אלימא** ח] **שלמים למיחל אקדושת מעשר.** שלא יהא יכול ליתנו בכל אשר תאוה נפשו: **הלוקח חיה.** ממעות מעשר שני לזבחי שלמים: **ובהמה לבשר תאוה.** לאוכלה בירושלים בכל שעה שירצה כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך (ב) דלאע"ג דאין דינו ליקח ממעות מעשר שני אלא שלמים: **לא יצא העור לחולין.** דאילו בשר חיה גופה לא הויא לשלמים אבל עור דחזיא ליקח בו בהמה לשלמים לא יצא לחולין היכא דיש בו ט] ליקח בו בהמה. סתם מעות מעשר הויא שלמים ומביא בדמיו שלמים דקיימא לן דכך הוא הדין לעשות ליקח ממעות מעשר שני בהמה לשלמים והיה לבשר תאוה י'] והעור יוצא לחולין כדאמר בפ' בכל מערכין (ערכין כ:) בבקר ג) מלמד שלוקחים בקר אגב עורו (ג) הבשר יא] לזבחים ומבליע דמי העור בבשר ויוצא לחולין ולאו אגב גיחותיו אבל הכא דשני דלקח חיה לשלמים ובהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין אלא קנו שלמים: **לאו למימרא דקנו.** העורות תורת שלמים אלמא דאלימא קדושת שלמים למיחל אקדושת מעשר: **ה"ק אינו כפורש לצאת העור לחולין.** דאין לו קדושה כלל הואיל ושלא כתורה יב] נוקחן דנעשה האי עור כלוקח ממעות מעשר שני שור לחרישה ס) שלא לקחו סתם דלא הוי שלמים כלל לא הוא ולא עורו יג] מרבותינו ז"ל. ענין אחר אינו בתורת לצאת העור לחולין דהיינו יד] ע) לשלמים (ד) הלוקח בהמה ממעות מעשר לשלמים הבשר נאכל בתורת שלמים והעור יוצא לחולין אבל האי לא יצא לחולין ויקח מדמי העור בהמה לשלמים אבל לא קנה פ) שלמים דנעשה כלוקח שור לחרישה ממעות מעשר שני טו] דמוכרם הן ועורן ויאכלו כל דמיו מעשר: צ) **אליבא דר' יהודה דאמר.** במסכת קדושין (דף נג:) מעשר ממון הדיוט הוא ויכול לקדש בו את האשה לא פליגי דקנו שלמים דקדושת שלמים מיחלא אממון הדיוט: **מ"ד לא קנו כר"מ.** דלא חלה קדושת שלמים אממון גבוה: **כיון דמעשר קרב שלמים.** בהמה שלוקח ממעות מעשר סתם קרב שלמים: ק) **מכי תפים ליה נמי.** לצורך שלמים תפס דקנו שלמים ואין יכול לשנותן לדבר אחר: **כשהוא פודן.** לאותן מעות מעשר שני שמחללן על פרוטות או על דינרין: **מוסיף שני חומשין.** טז] אחד חומש להקדישו שפודה דהיינו שלמים דכתיב אם המקדיש וגו' ויסף חמישיתו וגו' (ויקרא כז): **ואחד למעשר.** שני דכתיב אם גאל יגאל איש ממעשרו וגו' (שם). והא הכא (ה) דמיילא קדושת שלמים אקדושת מעשר שהרי הוסיף חומש אשלמים והיכי אמר ר' אלעזר לא קנו: **הא מני ר' יהודה היא.** דאמר ממון הדיוט הוא להכי חל עליה קדושת שלמים: **מתני' כל הבא מן הצאן ומן הבקר.** היינו תודה ושלמים הבאין חובה: **האומר הרי עלי תודה וכו'.** משנה שלימה נריכה היא דהא תנינן לה לעיל (פא.) אי לא משום סיפא לא צריכה דקתני נסכים בכל מקום ואפילו היכא דאמר הרי עלי זבח ולא אמר ונסכים אע"ג דאמר זבח ונסכים ואפילו לא אמר עלי אלא אמר הרי זו לא יביא אלא מן החולין: **גמ' מה פסח במצרים אינו בא אלא מן החולין.** דאכתי לא הוו מעשרות: **וכי דנין.** פסח דורות שאפשר לבא מן המעשר שהרי בדורות נוהג מעשר מפסח מצרים שאי אפשר לו לבא ממעשר שהרי באותה שעה לא היה מעשר נוהג: **ראיה גדולה היא.** הואיל ומצינו שום פסח שאינו בא אלא מן החולין: **שכן אין טעון מתן דמים למזבח.** דלא הוה מזבח אלא משקוף ומזוזות וכיון דאין ממנו למזבח לא הוי דומיא דשלמים להכי אינו בא מן המעשר:

אינו בתורת שלמים. לצאת עור לחולין דלא חלה עליו קדושת שלמים כלל שיצא העור לחולין ויצא מקדושת מעשר דאי הוה קדושת שלמים אתיא הוה נפיק יז] והשתא לא חייל אתיא לא קדושת שלמים ולא תורת בשר תאוה דהיה לבשר תאוה נפיק עור לחולין כדמשמע הכא דקתני הלוקח חיה לזבחי שלמים ובהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין הא איפכא כגון חיה לבשר תאוה ובהמה לזבחי שלמים יצא העור לחולין כדדרשינן בפרק בכל מערכין (ערכין דף כ:) בבקר מלמד שלוקחין בקר אגב עורו ואפי' יין אגב קנקן קמרבי התם ומיהו הא יש לדחות דלאתא קרא למימר שהמעות מתחללין על העור ועל הקנקן ולעולם עור וקנקן קדושים כקדושת מעשר אבל הכא משמע דנפיק לחולין א) והא דשרינן חיה לבשר תאוה טפי מבהמה נראה דנפקא לן מהא דתניא בספרי ואכלת מעשר דגנך יכול יקח בהמה למשתה בנו נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה להלן שלמים אף כאן שלמים או מה להלן עולות אף כאן עולות תלמוד לומר ושמחת ב) אכילה שיש בה שמחה והך דרשא לא שייכא בחיה אלא בבהמה הראויה לקרבן: **מוסיף** שני חומשים. כאן משמע שיש חומש בפודה שלמים וקשיא דבפ' הזהב (בבא מציעא דף נד:) משמע דליכא חומש דאמר מה בהמה טמאה מיוחדת שתחילתה הקדש וכולה לשמים ומועלין בה ומסיק דלענין חומש קאמר וכולה לשמים למעוטי קדשים קלים וכן פירשנו: **הא** מני ר' יהודה היא. לעיל נמי גבי חיה לזבחי שלמים הוה מצי לשנויי הא מני רבי יהודה היא ג): **להקיש** דבר הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח. תימה תינח זבחים עופות ומנחות ולחמי תודה מנלן ולמאן דיליף בגמ' מחטאת ניחא: **ונסכים** מכל מקום לא יביאו אלא מן החולין. דכל דבר דכולו למזבח אינו בא מן המעשר כדתניא בההיא דספרי שהבאתי לעיל דממעט עולות דבעינן אכילה שיש בה שמחה:

רש"י כת"י

ושלמים. גופייהו גמרי' שם שם ממעשר דכתיב ל) וזבחת שלמים ואכלת שם וכתיב במעשר מ) ונתתה בכסף וגו' ואכלת שם מה להלן מעשר אף כאן מעשר: וקא דייקינן **מה שלמים אין גופן מעשר.** דהא אין מעשר שני אלא כתבואה אלא ממעות מעשר קאמר קרא דיביא שלמים: **אף תודה נמי.** לחמי תודה לא מגוף המעשר [דהיינו] מן החיטין הראשונות של מעשר: **והני חיטי הלקוחות ממעות מעשר אין גופן מעשר.** ומשום הכי קשרית לאתויי לחמי תודה מינייהו: **מין מעשר.** דשלמים בשר ומעשר פירא אף לחמי תודה שמביא מן המעשר לא יביאם ממין המעשר דהיינו נמי חיטים הלקוחות לשם מעשר אלא מן המעות יקנה לחמי תודה לשם (מעשר) [תודה] דמעות לאו מין מעשר הוא: **המתפים.** דאומר מעות מעשר הללו יהיו לקנות שלמים: **לא קנו שלמים.** ואם ירצה יקח מהן חיטים או כל מה שירצה. והא דתנן מביא תודה ממעות מעשר לא שמתפים המעות אלא שיקנה בהמה לשם של שלמים לאכהמה דאלו חלה קדושה הראויה למזבח: **הלוקח חיה.** ממעות מעשר שני בירושלים: **לזבחי שלמים [כו'] לא יצא העור לחולין.** וקס"ד האי דפריך לא יצא העור לחולין מקדושת שלמים אלא ימכרו ויביא בדמיו שלמים הלכך עור נמי קדוש. וכן אם לקח בהמה ממעות מעשר שני לבשר תאוה לאוכלה בלא הקרבה לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני אלא ימכר העור ויאכלו דמיו בירושלים דאין דרך מקח בכך דסתם בהמות מעשר שני הנאכלות בירושלים יקרבו שלמים אבל חיה לבשר תאוה ובהמה לזבחי שלמים יצא העור לחולין מקדושת מעשר שני דאמרי' בערכין בפ' בכל מערכין (כ:) בבקר מ) מלמד שלוקחין בקר ממעות מעשר שני עם העור ולא נריך לאכול בירושלים אלא הבשר. קתני מיהת חיה לזבחי שלמים לא יצא העור לחולין: **לאו למימרא דקני שלמים.** והלא קדושה על העור שראוי להם: **אינו כתורת.** שלמים לצאת העור לחולין ויצא מקדושת מעשר דאילו הוה חלה קדושת שלמים אתיה הוה נפיק העור לחולין כשאר עורות שלמים שהן חולין: **מאי טעמא.** לא יצא העור לחולין מקדושת מעשר שהרי אין דרך מקח בכך לקנות חיה לזבחי שלמים: פלוגתא דר"מ ור"י בתם' קדושין בפ' שני (נג:): **כיון דמעשר קרי שלמים.** כדגמרי' לעיל שם שם: **אחד להקדש.** לשם שלמים שהפודה הקדש מוסיף חומש והפודה מעשר שני שלו מוסיף חומש: **מתני'** פסח דאינו בא אלא מן החולין מפרש בגמרא: **אף כל דבר שבחובה כו'.** לפיכך האומר הרי עלי תודה או שלמים הואיל וכן באין חובה דהא אמר הרי עלי לא יביא אלא מן החולין: **והנסכים.** של תודה ושל שלמים: **בכל מקום.** בין אמר הרי עלי להביאם מן המעשר בין מן החולין לא יביא הנסכים אלא מן החולין [ד]כי שרי ליה רחמנא לאתויי שלמים ממעשר כדגמרינן [לעיל] שם שם הני מילי שלמים גופייהו דבני אכילה נינהו אבל נסכים דכליל ניהו לא יביא מן המעשר: **גמ' פסח מצרים לא בא אלא מן החולין.** דעדיין לא היתה להם תבואת מעשר שני דאין מעשר אלא משנכנסו לארץ:

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ז מהלכות מעשר שני הלכה יט:
כב ב מיי' שם הלכה יח:
כג ג מיי' פ"ג שם הלכה יז [יז]:
כד ד מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הל' טו:
כה ה מיי' שם הל' יח ופ"ב שם הל' יב:

◆

תורה אור השלם

1. וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַייָ אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: דברים טז ב

◆

רבינו גרשום

ומה שלמים באים מן מעשר דאתיא שם שם ממעשר דכתיב במעשר שני ונתתה בכסף ואכלת שם וכתיב בשלמים וזבחת שלמים ואכלת שם אף תודה נמי. ומה שלמים אין גופן מעשר דשלמים הנקחים ממעות מעשר אין גופן מעשר דמעשר א) חייב חיטין ושלמים בהמה אף תודה דבאה מחיטין הלקוחים ממעות מעשר אין גופו מעשר של אותן חיטין שניים: אימא טעמא דידי מה שלמים אין מין מעשר דשלמים בשר ומעשר חיטין אף תודה נמי לא יביא מחיטין הלקוח ממעות מעשר משום דחיטין הלקוחין סתם מן מעות מעשר מין מעשר נינהו אלא ממעות מעשר יביא ויקח חיטין לשם תודה והני לא הוו מין מעשר: המתפים שמזמן מעות מעשר שני לצורך לקנות מהן שלמים ולאוכלן בירושלים לא קנו שלמים לא חל על אותן מעות קדושת שלמים אלא יכול לקנות כהן דבר אחר שירצה דלא אלימא קדושת שלמים למיחל אקדושת מעשר שלא יכול לשנותם לדבר אחר: הלוקח חיה. ממעות מעשר שני לזבחי שלמים אע"ג דחיה אינה ראויה לזבח ובהמה לבשר תאוה לאוכלה ולא שלמים לא יצא עורותיהן לחולין דהעור קנה סתם ויש בו תורת לוקח בהמה סתם ממעשר שני דהויא שלמים וימכר העור ויקח בדמיו שלמים: לאו למימר דקנה העור בקדושת שלמים אלמא אלימא קדושת שלמים למיחל אמעשר: הכי קאמר אינו בתורת לצאת העור לחולין דאין לו קדושה כלל דנעשה ההיא עור כלוקח שור לחרישה ממעות מעשר שלא לקחו סתם דלא הוי שלמים כלל לא הוא ולא עורו: ראית דמפרשי' ומאי לא יצא העור לחולין הכי קאמר אינו בתורת לצאת העור לחולין דדין שלמים הלוקח בהמה לשלמים ממעות חולין הבהמה נאכלת בתורת שלמים והעור יצא לחולין אבל האי לא יצא לחולין וימכר ויקח בדמי העור בשר ואוכלו בתורת מעשר אבל לא קונה שלמים דנעשה כלוקח שור לחרישה ממעות מעשר שני דחייב למוכרו הוא ועורו ולאכול כל דמיו בתורת מעשר: אליבא דר' יהודה דאמר במס' קדושין דמעשר ממון הדיוט הוא לא פליגי דקני שלמים דקדושת שלמים חלה על ממון הדיוט: כשהוא פודן לאותן מעות מוסיף ב' חומשין א' חומש להקדש היינו שלמים וא' למעשר והא דבא דקדושת שלמים חל אקדושת מעשר דהא מוסיף חומש אשלמים אלמא דקנו שלמים: הא מני ר' יהודה היא דאמר ממון הדיוט הוא משום הכי חלה קדושת שלמים עליהן: כל הבא מן הצאן ומן הבקר היינו תודה ושלמים: (שבא חובה) [דבר שבחובה]. דאמר הריני עלי תודה: מה פסח האמור במצרים לא בא אלא מן החולין דאכתי לא איחייבו במעש' עד שבאו לארץ: וכי דנין אפשר. פסח דורות שאפשר להביאו (בין) [גם] ממעשר שהרי (לדורות) נוהג מעשר: שכן אין טעון מתן דמים. דלא הוה מזבח

א) נראה דצ"ל דמעשר אינו טובל רק כחיטין וכשאר תבואה ושלמים בהמה.

מסורת הש"ס

א) נ"ק, ב) זבחים נ., ג) מעשר שני פ"א מ"ג, ד) [קדושין נג. וש"נ], ה) נ"ל קרא. נ"ק, ו) חגיגה ז: ת. פסחים עא. ביצה יט., ז) [בכ"י: מכלן, ח) [יבמות מו.], ט) [לעיל יט. וש"נ], י) נ"ל וחכין. נ"ק, כ) נ"ל ואותן. נ"ק, ל) נ"ל לא יהיו מעשר. נ"ק, מ) נ"ל תורת מעשר ליקח בו בהמה כמו סתם מעות מעשר דהויא שלמים וכו'. נ"ק, נ) [דברים יד], ס) נ"ל ולא. נ"ק, ע) מהרש"ק גרס שיהא בשלמים וגי' נ"ק שיהא כשלמים הבאין ממעות מעשר שהבשר נאכל וכו' והשאר יש למחוק, פ) נ"ל תורת שלמים. נ"ק, צ) נ"ל לא מבעיא אליבא וכו' כבכ"י. נ"ק, ק) נ"ל כי מתפים. נ"ק, ר) דברים כ, ש) שם יד, ת) שם, א) נ"ל והא דשרינן עור חיה לבשר תאוה דיוצא לחולין טפי מבהמה לבשר תאוה נראה דנפקא מי', ב) [בספרי ראה יד ס: ואכלת ושמחת], ג) ותוס' שלפנינו תירצו דלעיל לא מצי לשנויי הכי דמתני' היא וסתם מתני' ר"מ היא. נ"ק,

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומינה וכו' מעשר הס"ד ואח"כ מ"ה דמין מעשר ותיבות מה שלמים נמחק: (ב) ד"ה ובהמה וכו' נפשך דאין דינו ליקח בהמה ממעות כצ"ל ותיבות דלאע"ג נמחק: (ג) ד"ה לא יצא וכו' והבשר לזבחי שלמים ומבליע: (ד) ד"ה ענין אחר וכו' לשלמים בהלוקח וכו' דהבשר נאכל וכו' כל דמיו בדין מעשר: (ה) ד"ה ואחד למעשר וכו' הכא מוכח דמיילא:

◆

מוסף רש"י

דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין. ולא ממעות מעשר שני, ולא מנדרים ונדבות שהוא מחייב ועומד כהן (ביצה יט.). **וכי דנין אפשר משאי אפשר.** פסח מצרים, דהאי דלא בא מן המעשר דלאי אפשר הוא דלאכתי מעשר לא הוה (יבמות מו.).

◆

שיטה מקובצת

א] לאפוקי חיטין. ומתני' דקתני אבל יביא ממעות מעשר שני מיירי בלחם שאינו (מן המעשר) [מין מעשר] שאין מביאין מעשר אלא מן הדגן: ב] לא קנו שלמים. פי' ואם ירצה כו' והא דתנן כו' מיהו נראה לי דזהו קשה לקצת פירושי רש"י שכתוב בהם דמאי קפריך לעיל לא סגי דלא מייתי אלחם קאי ולא אתודה אבל מה שכתוב בפי' רש"י המדוייקים שהביאו התוס' לעיל לא קשה מידי. גליון: ג] הלוקח חיה לזבחי שלמים כו' פי"ה וקס"ד דהא דפריך כו' [וקשה] מאי ס"ד לומר כן הלא טפי אית לן למימר דלא יצא לחולין [אלא] הוא בקדושת מעשר שני כמו לא יצא לחולין גבי בשר תאוה וי"ל דהוי משמע ליה דאי איתא דלא קנו שלמים [הוי ליה למימר] שחל עליהם שם בשר תאוה וחיה לבשר תאוה אמרינן יצא העור לחולין ובסמוך דבעי מאי טעמא ר"ל למה [לא אמרינן דהוי] חיה לבשר תאוה. גליון: ד] החולין והנסכים: ה] מה שלמים אין מין מעשר. דשלמים בשר ומעשר חיטים הס"ד ומה"ד אף תודה נמי לא יביא מחיטים הלקוחות ממעות מעשר שני משום דחיטים הלקוחות סתם ממעות מעשר נינהו: ו] כדמתפים ותיבות אע"ג נמחק: ז] אלימא קדושת שלמים: ח] בו תורת מעשר ליקח בהמה כסתם מעות מעשר דהויא שלמים וימכר העור ויביא: ט] והעור יצא לחולין. ואע"ג שהעור לא חזיא לא כילה אפי' יצאו המעות לחולין כדדרשינן בבכל מערכין אבל הלוקח חיה לזבחי שלמים דחיה לא חזיא להקרבה וכן בהמה לבשר תאוה אסורה כדדרשינן בספרי א) יכול יקח אדם בהמה למשתה [בנו] ת"ל שם. גליון: י] הבשר לזבחי שלמים: יא] לקחן: יב] עורו. מרבינו ז"ל: יג] דהיינו דשלמים דלוקח: יד] שני דמוכר הוא ועורו ויאכלו כל דמיו בתורת מעשר: טו] חומשין חומש אחד: טז] נפיק עור לחולין:

א) ת"ל הספרי שם בפרשה ראה הרי אתה דן נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה האמורה להלן שלמים אף כאן שלמים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones